

Doporučení veřejného ochránce práv ve věci deinstitucionalizace péče o malé děti

Česká republika dlouhodobě dostatečně neřeší problém umístování malých dětí do dětských domovů pro děti do tří let věku (tzv. kojenecké ústavy, resp. dětská centra). Za to je kritizována i na mezinárodním poli. Naposledy tomu bylo prostřednictvím Evropského výboru pro sociální práva, který [rozhodl](#) o kolektivní stížnosti proti České republice. Výbor jednomyslně shledal, že stávající systém umístování dětí do kojeneckých ústavů je v rozporu s článkem 17 [Evropské sociální charty](#). Ten smluvním stranám Charty ukládá povinnost přijmout všechna vhodná a potřebná opatření pro účely zajištění účinného uplatnění práv matek a dětí na sociální a hospodářskou ochranu. Výbor ve své [rozhodovací praxi](#) rovněž dříve dovedl závazek smluvních stran zahájit proces deinstitucionalizace péče o malé děti, a to v přiměřeném čase, s měřitelným pokrokem a s maximálním využitím dostupných zdrojů.

Výbor ve svém rozhodnutí zejména uvedl, že právní úprava ústavní péče a provozování kojeneckých ústavů, zakotvená v zákoně o zdravotních službách, nezaručuje náležitou ochranu a péči dětem do tří let věku. Česká republika totiž doposud nepřijala dostatečná opatření pro účely poskytování služeb dětem do tří let věku v rodinném prostředí či v komunitním prostředí rodinného typu, ani neprovedla patřičné kroky k postupné deinstitucionalizaci stávajícího systému péče o nejmenší děti. Výbor České republiky rovněž vytkl, že nepřijala nezbytná opatření k zajištění práva na náležitou ochranu a vhodné služby péče o děti romského původu a děti s postižením do tří let věku. Výbor v této souvislosti mj. odkázal na [Zprávu veřejného ochránce práv ze systematických návštěv kojeneckých ústavů z roku 2013](#).

K deinstitucionalizaci péče o děti s postižením a k rozvoji komunitních služeb pro tyto děti a jejich rodiny vyzval Českou republiku také Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením v [Závěrečných doporučeních k úvodní zprávě ČR](#) (bod 16) k naplňování [Úmluvy o právech osoby se zdravotním postižením](#).

Zatímco občanský zákoník dává přednost rodinné a náhradní rodinné péči před ústavní péčí, ustanovení § 43 a § 44 zákona o zdravotních službách nestanoví přesné právní podmínky pro přijetí dítěte do kojeneckého ústavu (nevyžaduje se např. stanovení maximální možné délky pobytu dítěte v tomto zařízení ani posouzení nezbytnosti umístění dítěte do ústavu). V praxi tak může docházet k obcházení systému sociálně-právní ochrany dětí, dle něhož ústavní výchova představuje prostředek ultima ratio. Na tuto skutečnost upozornila Českou republiku také organizace Eurochild, která ve své zprávě [Nové příležitosti k investicím do dětí](#) poukázala na nedostatečné preventivní služby, které by umožňovaly ponechávat děti v rodinách, a dále na nedostupnost podpůrných služeb pro rodiny, kterým byly děti odebrány.

Jelikož malé děti mohou být umístěny i do jiných zařízení ústavní výchovy (např. do dětských domovů či domovů pro osoby se zdravotním postižením), situaci dle přesvědčení ochránce nevyřeší pouhé zrušení kojeneckých ústavů. Ochránce považuje za nezbytné zároveň stanovit věkový limit pro umístování dětí do ústavní výchovy za současného posílení podpory komunitních služeb a zlepšení podmínek pro výkon péstounské péče.

Veřejný ochránce práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, kterým by došlo ke zrušení dětských domovů pro děti do 3 let věku.

Veřejný ochránce práv současně doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, kterým by byla stanovena věková hranice, před jejímž dosažením nebude možné umístit dítě do ústavní výchovy.